

การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษา ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอก จังหวัดภูเก็ต

Developing Primary Students Competencies in Knowing and Understanding Their Community through Place-Based Learning in Pa-Khlok Community, Phuket

สิทธิชัย อินทรมนเทียน^{1*}, กรทิพย์ สุขเพิ่ม², ภัสราภรณ์ สหกิจ³, ดาริน บุญศรี⁴ และ นัทธพงษ์ สง่อไพ⁵
Sittichai Intaramontian*, Porntip Sookperm, Phatsaraphorn Sahakit, Darin Boonsri, Natthapong Songumpai

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Faculty of Education, Phuket Rajaphat University

*Corresponding author, Sittichai.i@pkru.ac.th, โทร. 0881686234

วันที่ส่งบทความ 20 ตุลาคม 2568 วันที่แก้ไขครั้งสุดท้าย 12 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่ตอบรับบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2569 วันที่เผยแพร่ออนไลน์ 1 กันยายน 2569

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษา ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลอก จังหวัดภูเก็ต และศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนป่าคลอก จังหวัดภูเก็ต โดยการดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 34 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ประกอบด้วย ครู นักศึกษาครู และผู้แทนชุมชน จำนวน 20 คน สำหรับกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ ผ่านกิจกรรม การอบรมเชิงปฏิบัติการ “มัคคุเทศก์น้อยกับการบริการเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนป่าคลอก” การอบรมกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “18 จุดเช็คอินชุมชนป่าคลอก” การผลิตสื่อวิดีโอผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (Cap-Cut และ TikTok for Brand & Content Creator) และการนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ (Pitching Navigator) ข้อมูลถูกรวบรวมจากแบบวัดสมรรถนะการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสะท้อนคิดของผู้เรียน แล้ววิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม นักเรียนประถมศึกษาที่มีสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน ร้อยละ 51.00 อยู่ในระดับพัฒนาแต่หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม มีระดับสมรรถนะพัฒนาขึ้นสู่ระดับชำนาญ (ร้อยละ 37.20) และเชี่ยวชาญ (ร้อยละ 43.10) ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ (1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน (2) ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับชุมชน และ (3) คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนป่าคลอกในมิติ ได้แก่ (1) ด้านการศึกษา เกิดการเรียนรู้ฐานชุมชนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง (2) ด้านสังคม เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และสถาบันอุดมศึกษา (3) ด้านเศรษฐกิจ เกิดการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม นักเรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมท้องถิ่น กระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของ

สิทธิชัย อินทมนต์เตียร¹, กรทิพย์ สุขเพิ่ม², ภัสราภรณ์ สหะกิจ³, ดาริน บุญศรี⁴ และ นันทพงศ์ ส่งอำไพ⁵(2569) การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน
ของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 20(3), 1-15

ผู้เรียน และสามารถขยายผลสู่การออกแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะที่ส่งเสริมการเป็นพลเมืองแห่งการเรียนรู้ในระดับ
พื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ สมรรถนะรู้จักและเข้าใจชุมชน การเรียนรู้เชิงพื้นที่ ชุมชนป่าคลองจังหวัดภูเก็ต

Abstract

The objectives of this research were to develop the competency of “Knowing and Understanding the Community” among primary school students through a place-based learning process in the context of Pa Khlok Community, Phuket Province, and to examine the impacts of such learning processes on community transformation. The study employed the Participatory Action Research (PAR) approach. The target group consisted of 34 primary school students, while an additional 20 participants including teachers, pre-service teachers, and community representatives served as key informants. The place-based learning process was implemented through a series of participatory and creative activities, namely: (1) Young Guides and Community Tourism Services of Pa Khlok, (2) 18 Check-in Points of Pa Khlok Community, (3) Cap-Cut and TikTok for Brand & Content Creator, and (4) Pitching Navigator. Data were collected through a community competency assessment form, interviews, and students’ reflective journals, and analyzed using content analysis.

The findings revealed that prior to participation, students demonstrated a moderate level of community competency (51.00%), whereas after the intervention, their competency improved significantly, with 37.20% at a proficient level and 43.10% at an expert level across three domains: (1) knowledge and understanding of the community, (2) communication and participation skills, and (3) citizenship characteristics with local value awareness. The place -based learning process also contributed to positive community transformation in four dimensions: (1) educational linking community-based learning to real-life contexts; (2) social strengthening collaboration among schools, communities, and higher education institutions; (3) economic promoting creative tourism and stimulating the local economy; and (4) environmental enhancing students’ environmental awareness and sense of stewardship. In conclusion, the place-based learning process served as an effective approach for enhancing students’ community awareness and understanding competencies while fostering sustainable, competency-based Learning design that promotes civic learning and community engagement at the local level.

Keywords Community Knowledge and Understanding Competency, Place-based Learning, Pa-Khlok Community

บทนำ

การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มิได้มุ่งเพียงการเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ แต่เน้นการเสริมสร้าง “สมรรถนะ” (Competency) ที่เชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตและร่วมพัฒนสังคม ได้อย่างมีความหมาย (OECD, 2020; UNESCO, 2017) แนวโน้มการจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงมุ่งพัฒนา “ผู้เรียนให้เป็น ผู้สร้างสรรค์ความรู้จากบริบทจริง” ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยที่เน้นผู้เรียนเป็น ศูนย์กลาง และเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริงและชุมชนของตนเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) หนึ่งใน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนไทยคือ “สมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน” ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการเป็นพลเมืองแห่งการเรียนรู้ (Learning Citizen) ที่มีความเข้าใจในทุนทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ สามารถเชื่อมโยงความรู้จากโรงเรียน สู่การพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (วีระพงษ์ สงวนวงศ์, 2564; สพฐ., 2566)

การเรียนรู้เพื่อให้รู้จักและเข้าใจชุมชน มีความสำคัญอย่างยิ่งในยุคที่สังคมท้องถิ่นกำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างรวดเร็ว งานวิจัยในประเทศไทยส่วนใหญ่จะตระหนักถึงความสำคัญของบริบทท้องถิ่นต่อการ เรียนรู้ ผู้เรียนรู้จักบ้านเกิดของตนเพียงผิวเผิน (สุภัทรา สังข์ทอง, 2565; ชีรเดช โกมลสกุล, 2566) แต่ยังขาดองค์ความรู้ที่ ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของผู้เรียนประถมศึกษา ขาดการพัฒนาสมรรถนะเชิงลึกด้านการ ตีความและสื่อสารเรื่องราวของชุมชนตนเอง ที่เป็นการสร้างฐานการเรียนรู้ใหม่ที่จะช่วยปลูกฝังความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ความ รับผิดชอบต่อส่วนรวม และจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sterling, 2021) รวมถึงด้านการกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรม การออกแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่มีส่วนร่วมกับชุมชน และการประเมิน สมรรถนะตามเกณฑ์รูปрик ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเชิงลึกที่พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่และประเมินผลทั้งต่อ ผู้เรียนและชุมชนเพื่อเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

แนวคิดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Place-based Learning) จึงเป็นกรอบแนวทางสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะดังกล่าว โดยมองว่าพื้นที่ (Place) คือห้องเรียนที่มีชีวิต ซึ่งเต็มไปด้วยเรื่องราวของผู้คน วัฒนธรรม และธรรมชาติ การเรียนรู้เชิงพื้นที่ ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการสังเกต วิเคราะห์ และตีความปรากฏการณ์ในพื้นที่จริง เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่าง วิทยาศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม (Smith, 2002; Gruenewald, 2003; Sobel, 2004) อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับ แนวคิด Experiential Learning ของ Kolb (1984) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง และ Community-based Learning ของ Brookfield (2017) ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของพื้นที่ตนเองและเกิด การเรียนรู้เชิงพลเมือง

ชุมชนป่าคลองซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งในตำบลป่าคลอง อำเภอลำทับ จังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ชายฝั่งที่มีทั้งป่าชายเลน วิถี ประมงพื้นบ้าน และทุนวัฒนธรรมไทยมุสลิมที่เข้มแข็ง ซึ่งสะท้อนความหลากหลายของวิถีชีวิต เศรษฐกิจฐานราก และภูมิ ปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็น ไทยมุสลิมเก่าแก่ที่ยังคงรักษาวิถีชุมชน แบบดั้งเดิมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสังคมร่วมสมัย การนำทุนเหล่านี้มาเป็นฐานในการเรียนรู้ของนักเรียนประถมศึกษา นอกจากจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างบทบาทของโรงเรียนในการเชื่อมโยงกับชุมชนและ พัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนา “สมรรถนะรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษา” ผ่าน กระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากพื้นที่จริง เข้าใจคุณค่าของชุมชน และร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการ อนุรักษ์และพัฒนาในมิติของการเรียนรู้ สมรรถนะดังกล่าวประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญตามกรอบของ Global Citizenship Education (GCE) และ 21st Century Skills ได้แก่ 1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน เช่น การเข้าใจประวัติศาสตร์

วิถีชีวิต และทุนทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น 2) ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับชุมชน เช่น การเล่าเรื่อง (Storytelling) การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ผ่านสื่อดิจิทัลและ 3) คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น เช่น ความภาคภูมิใจในบ้านเกิด ความรับผิดชอบต่อสังคม และจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมนอกจากการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนแล้ว การวิจัยยังมีเป้าหมายในการศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนใน 4 มิติหลัก ได้แก่ (1) ด้านการศึกษา การสร้างการเรียนรู้ฐานชุมชนที่เชื่อมโยงชีวิตจริงและการเรียนในห้องเรียน (Anderson & Shattuck, 2012) (2) ด้านสังคม การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน (Barab & Squire, 2004) (3) ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (OECD, 2020) และ (4) ด้านสิ่งแวดล้อม การปลูกฝังจิตสำนึกและพฤติกรรมที่รับผิดชอบต่อทรัพยากรธรรมชาติ (Sterling, 2021)

ดังนั้น การดำเนินการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษา ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต” จึงมีความสำคัญทั้งในเชิงวิชาการและเชิงพื้นที่ เพราะเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่สะท้อนการเรียนรู้จากพื้นที่จริง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองแห่งการเรียนรู้ และเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อน “เมืองแห่งการเรียนรู้ภูเก็ต” ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษา ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับชุมชนหลังจากเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ใน 4 มิติได้แก่ ด้านการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม

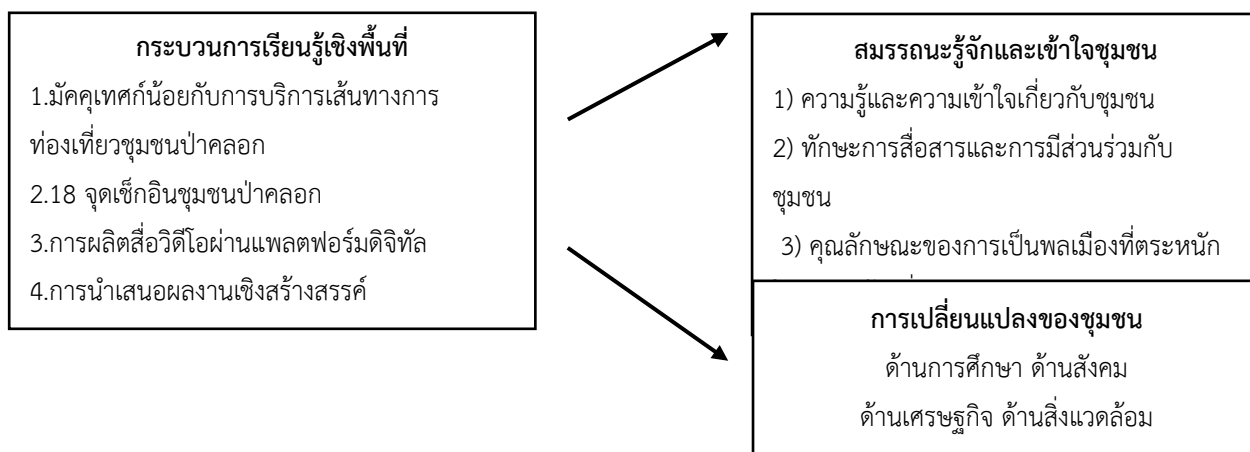
นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สมรรถนะรู้จักและเข้าใจชุมชน หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการเรียนรู้ ทำความเข้าใจ และเชื่อมโยงความรู้เกี่ยวกับบริบทของชุมชนในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ รวมถึงการสื่อสาร ถ่ายทอด และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองอย่างสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 ด้านสำคัญ คือ (1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน (2) ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับชุมชน และ (3) คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น ตามกรอบของ Global Citizenship Education (GCE) และ 21st Century Skills
2. กระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ หมายถึง การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในบริบทของชุมชน โดยเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางวิชาการเข้ากับชีวิตจริง ผ่านกิจกรรม “มัคคุเทศก์น้อยกับการบริการเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนป่าคลอง” เพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการเล่าเรื่อง (Storytelling) การจัดกิจกรรม “18 จุดเช็คอินท่องเที่ยวสร้างสรรค์” เพื่อเรียนรู้ทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน การผลิตสื่อดิจิทัลด้วย Cap-Cut และ TikTok เพื่อสร้าง Creative Journey Content และแผนที่เส้นทางท่องเที่ยว การสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับชุมชน (Pitching Navigator) กระบวนการนี้ประกอบด้วย 3 วงรอบ ได้แก่ วงรอบที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์บริบทเบื้องต้น วงรอบที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่กับชุมชน และ วงรอบที่ 3 การสะท้อนผลและประเมินสมรรถนะหลังการจัดกิจกรรม
3. ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ หมายถึง การศึกษาผลลัพธ์ใน 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติการศึกษา ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะและการคิดเชิงสร้างสรรค์ สามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง (Anderson & Shattuck, 2012) มิติสังคม เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน นำไปสู่การเรียนรู้ร่วมกัน (Barab &

สิทธิชัย อินทมนต์เียร¹, กรทิพย์ สุขเพิ่ม², ภัสราภรณ์ สหะกิจ³, ดาริน บุญศรี⁴ และ นัทรพงศ์ ส่งอำไพ⁵(2569) การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน
ของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอก จังหวัดภูเก็ต วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 20(3), 1-15

Squire, 2004) มิติเศรษฐกิจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น และเป็นต้นแบบของการขับเคลื่อน
เศรษฐกิจฐานรากด้วยทุนทางวัฒนธรรม (OECD, 2020) มิติสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (Sterling, 2021)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) โดย
ดำเนินการเป็น 3 วนรอบอย่างเป็นระบบ โดยแต่ละวนรอบประกอบด้วยขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการ สังเกต/เก็บข้อมูล และขั้น
สะท้อนผลร่วมกัน และนำผลการสะท้อนในแต่ละรอบไปใช้ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน ก่อนที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ข้อมูล
เชิงคุณภาพ จากการสำรวจบริบทและสภาพของโรงเรียน สมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียน สัมภาษณ์เจ้าของ
พื้นที่การเรียนรู้ ครู และผู้แทนชุมชน การจัดกิจกรรม ประกอบด้วย 1) มัคคุเทศก์น้อยกับการบริการเส้นทาง
การท่องเที่ยวชุมชนป่าคลอก 2) กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “18 จุดเช็คอินชุมชนป่าคลอก” 3) การผลิตสื่อวิดีโอผ่านแพลตฟอร์ม
ดิจิทัล (Cap-Cut และ TikTok for Brand & Content Creator) และ 4) การนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ (Pitching
Navigator) แนวทางการวิจัยมีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมระหว่างมหาวิทยาลัย โรงเรียน และชุมชน โดยเน้นการบูร
ณาการความรู้จากหลายสาขา ทั้งศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มี
ความหมายและนำไปสู่การพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินการ

กลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาจำนวน 34 คน จากโรงเรียนในเขตตำบลป่าคลอก จังหวัดภูเก็ต ซึ่ง
เป็นโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก ภายใต้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
ภูเก็ตซึ่งเป็นโครงการที่บูรณาการการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายด้วยองค์ความรู้งานวิจัยเทคโนโลยี นวัตกรรมและภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ครู จำนวน 3 คน นักศึกษาครู จำนวน 15 คน ซึ่ง
ลงทะเบียนเรียนในรายวิชานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้และรายวิชาการพัฒนาชุมชนเพื่อการศึกษา และผู้แทนชุมชนในชุมชน
ป่าคลอก จำนวน 2 คน ซึ่งมีบทบาทในการให้ข้อมูล ประกอบการวิเคราะห์ และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกระบวนการวิจัย

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากโรงเรียนและชุมชนที่มีการดำเนินงานภายใต้โครงการดังกล่าว และมีความพร้อมด้านบริบททางการศึกษาและสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Place-Based Education) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสะท้อนสภาพจริงของการจัดการเรียนรู้ในบริบทชุมชน ทั้งนี้ การกำหนดกลุ่มเป้าหมายในลักษณะดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ผลการวิจัยมีความเที่ยงตรง โปร่งใส และลดความคลาดเคลื่อนทางระเบียบวิธีวิจัยให้น้อยที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสองข้อ ผู้วิจัยมีการดำเนินสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต

1. แบบวัดสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน สร้างจากกรอบสมรรถนะ 3 ด้าน (1) ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน (2) ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับชุมชน และ (3) คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น แต่ละด้านมีพฤติกรรมบ่งชี้ 5 ข้อ โดยกำหนดระดับสมรรถนะ 4 ระดับ คือ ระดับเริ่มต้น (Emerging) พัฒนา (Developing) ชำนาญ (Proficient) และเชี่ยวชาญ (Advanced) แบบวัดดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน การเรียนรู้เชิงพื้นที่ และการศึกษาประถมศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 แสดงว่าแบบวัดมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับสูง เครื่องมือนี้ใช้ทั้งในช่วงก่อนและหลังการจัดกิจกรรม เพื่อประเมินความก้าวหน้าในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียน และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของ Cronbach ความเชื่อมั่น ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.81 มีความเหมาะสมในการนำไปใช้

2. แบบสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ของนักเรียน ใช้ระหว่างการลงพื้นที่จริง เครื่องมือนี้สร้างขึ้นเพื่อประเมินพฤติกรรมของนักเรียนระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ โดยประกอบด้วยรายการสังเกต เช่น การตั้งคำถาม การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน การทำงานเป็นทีม และการสะท้อนคิดระหว่างกิจกรรม ผู้สังเกตคือ ครูและนักศึกษาครูที่ทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ในการจัดกิจกรรม รายการสังเกตทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมและความชัดเจนของข้อความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.90

3. แบบประเมินชิ้นงาน ถูกสร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินผลงานของนักเรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ เช่น การผลิตสื่อดิจิทัล (Cap-Cut, TikTok) หรือการจัดทำโครงการ “เส้นทางท่องเที่ยวชุมชนป่าคลอง” เครื่องมือนี้ได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ และการใช้สื่อดิจิทัลทางการศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.83–1.00 แสดงว่าแบบประเมินมีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับสูง

สำหรับเครื่องมือวิจัยที่ใช้ตอบ วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต ประกอบด้วย

1.แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีทั้งคำถามหลักและคำถามย่อยเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายอย่างอิสระแบบสัมภาษณ์ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ การเรียนรู้เชิงพื้นที่ และการศึกษาชุมชน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 0.90–1.00 ก่อนการเก็บ

ข้อมูลจริง ได้มีการทดลองสัมภาษณ์กลุ่มเล็กเพื่อปรับถ้อยคำให้เหมาะสมกับระดับความเข้าใจของกลุ่มเป้าหมายข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกบันทึกเสียงและถอดความ (transcription) เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. แบบบันทึกการสังเกตภาคสนาม เครื่องมือชุดนี้ใช้สำหรับบันทึกบรรยากาศและพฤติกรรมของผู้เรียนระหว่างการจัดกิจกรรมในพื้นที่จริง แบบบันทึกภาคสนาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ (1) ส่วนบรรยายสภาพแวดล้อม เช่น บรรยากาศชุมชน การจัดกิจกรรม และสภาพการเรียนรู้ของนักเรียน (2) ส่วนบันทึกพฤติกรรมและปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร การตั้งคำถาม การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมของนักเรียนกับคนในชุมชน และ (3) ส่วนสะท้อนคิดของผู้สังเกต ข้อสังเกตเชิงวิเคราะห์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมการเรียนรู้ ผู้บันทึกคือครู และนักศึกษาครูที่ร่วมในการจัดกิจกรรม โดยได้รับการชี้แจงแนวทางการสังเกตล่วงหน้า เพื่อให้เข้าใจประเด็นเดียวกัน แบบบันทึกได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและความครอบคลุมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.93

3. แบบบันทึกสะท้อนคิด สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากนักเรียน ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้บันทึกความรู้สึกรู้สึก การเรียนรู้ และการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์จริงแบบบันทึกดังกล่าวผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ การเรียนรู้เชิงพื้นที่ และการศึกษาระดับประถมศึกษา ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.87–1.00 ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

วงรอบที่ 1 การสำรวจและวิเคราะห์บริบทเบื้องต้น ในระยะเริ่มต้น ผู้วิจัยร่วมกับครูและผู้นำชุมชนป่าคลองสำรวจข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต เศรษฐกิจท้องถิ่น และทรัพยากรการเรียนรู้ โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสังเกตภาคสนามควบคู่กัน ขณะเดียวกันผู้วิจัยยังเข้าศึกษาสภาพโรงเรียนและความพร้อมของครู เพื่อออกแบบกิจกรรมเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับบริบทจริงของผู้เรียนในชั้นประถมศึกษา นอกจากนี้ได้ทำการประเมินสมรรถนะก่อนเข้ากิจกรรม ใน 3 ด้าน เพื่อใช้เป็นฐานในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียน

วงรอบแรกนี้เป็นช่วงที่ชุมชนทำหน้าที่เป็นเจ้าขององค์ความรู้ ให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพื้นที่ ขณะที่ครูเป็นผู้สะท้อนบริบทห้องเรียน และผู้วิจัยเป็นผู้เชื่อมข้อมูลทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันเพื่อออกแบบกิจกรรมต้นแบบ สำหรับนำไปทดลองจริงในรอบถัดไป โดยผลการสะท้อนในรอบนี้ทำให้เห็นช่องทางการออกแบบกิจกรรม ที่สอดคล้องกับศักยภาพชุมชนและพัฒนาการของผู้เรียนในวงรอบต่อไป

วงรอบที่ 2 จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงพื้นที่กับชุมชน จากข้อมูลวงรอบแรก ผู้วิจัยได้ร่วมกับครู ผู้ปกครอง และผู้นำท้องถิ่นออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้กับพื้นที่ชุมชนป่าคลอง ได้แก่ กิจกรรมมัดคุเทศก์น้อย การท่องเที่ยว 18 จุดเรียนรู้ชุมชน การผลิตสื่อวิดีโอ และการนำเสนอ Pitching Navigator ซึ่งนักเรียนได้ฝึกสื่อสาร เล่าเรื่องชุมชน ทำงานเป็นทีม และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นสื่อดิจิทัล โดยมีชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในฐานะผู้ให้ข้อมูล ภูมิปัญญา และเป็นสถานที่เรียนรู้จริง

ในวงรอบนี้ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็น ผู้ประสานงานและผู้สังเกต ทั้งบันทึกวิดีโอ สังเกตพฤติกรรม ใช้แบบบันทึกภาคสนาม และประเมินชิ้นงานของผู้เรียน ขณะที่ชุมชนมีบทบาทเป็นผู้นำกระบวนการ ตั้งคำถาม กระตุ้นการคิด และร่วมสะท้อนการเรียนรู้ของนักเรียนในสถานการณ์จริง วงรอบนี้ทำให้เห็นพัฒนาการของสมรรถนะรู้จักและเข้าใจชุมชน เช่น ด้านทักษะการ

สื่อสาร ความกล้าแสดงออก และมุมมองใหม่ของผู้เรียนต่อท้องถิ่น ผลการสะท้อน จากวงรอบนี้แสดงให้เห็นส่วนที่ควรปรับ ทั้งด้านความลึกของคำถามเชิงพื้นที่ ความท้าทายในการมีบทบาทของนักเรียน และแนวทางการพัฒนาสื่อดิจิทัล จึงถูกนำไปใช้ปรับปรุงก่อนเข้าสู่วงรอบที่ 3

วงรอบที่ 3 การสะท้อนผลและประเมินสมรรถนะหลังการจัดกิจกรรม หลังการพัฒนากิจกรรมเชิงพื้นที่ใน 2 วงรอบแรก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวงรอบที่ 3 โดยมุ่งเน้นการประเมินผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้ ทั้งในมิติของ ผู้เรียน และชุมชน เพื่อสะท้อนผลของการวิจัย ผู้วิจัยร่วมกับครู ผู้นำชุมชน และผู้ปกครอง ทำการประเมินสมรรถนะผู้เรียนซ้ำหลังจบกิจกรรม โดยใช้แบบวัดสมรรถนะใน 3 ด้านฉบับเดิม เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนและหลัง ผู้วิจัยทำหน้าที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากแบบประเมิน การสังเกตภาคสนาม คลิปวิดีโอ ผลงานสื่อ และสมุดสะท้อนคิดของนักเรียน เพื่อประเมินความก้าวหน้าของสมรรถนะนอกจากการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนแล้ว วงรอบนี้ยังมุ่งสะท้อน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการมีส่วนร่วมของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนชุมชนเพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติหลัก ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจและด้านสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยวิเคราะห์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวทางแบบบูรณาการเพื่อให้สามารถอธิบายผลการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียน รวมถึงผลของกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงในชุมชนได้อย่างรอบด้าน

ข้อมูลที่ได้จากแบบวัดสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน และแบบประเมินชิ้นงานของนักเรียน ใช้การวิเคราะห์แบบนิรนัย (Deductive analysis) เพื่อวัดสมรรถนะของผู้เรียน โดยผู้วิจัยทำการอ่านข้อมูลอย่างละเอียด และจัดกลุ่มข้อมูล ผู้เรียนอยู่ในระดับสมรรถนะใด และนำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อแสดงจำนวนของนักเรียนในแต่ละระดับสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน พร้อมการนำเสนอเป็นความเรียง

ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกภาคสนามและแบบบันทึกสะท้อนคิด ได้รับการวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Analysis) โดยผ่านกระบวนการถอดความ เข้ารหัสข้อมูล จัดกลุ่มหมวดหมู่ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ (Themes) เพื่ออธิบายผลการจัดกิจกรรมเชิงพื้นที่ นอกจากนี้ยังใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งในด้านแหล่งข้อมูล เครื่องมือ และผู้ประเมิน เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ผลจากการวิเคราะห์ทั้งสองส่วนนำมาพิจารณาร่วมกัน เพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนและชุมชนอย่างลึกซึ้ง โดยให้ข้อมูลเชิงคุณภาพช่วยขยายความและอธิบายผลเชิงปริมาณ ทำให้เข้าใจพัฒนาการของสมรรถนะและผลลัพธ์ของกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ได้อย่างครอบคลุมและมีความหมายในบริบทของชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต

ผลการวิจัย เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 2 ข้อ ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ในทุกด้านหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต

ด้านสมรรถนะ	การจัดกิจกรรม	จำนวนนักเรียนและร้อยละของนักเรียนในแต่ละระดับสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน			
		ระดับเริ่มต้น	ระดับพัฒนา	ระดับชำนาญ	ระดับเชี่ยวชาญ
		(Emerging)	(Developing)	(Proficient)	(Advanced)
1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน	ก่อน	10 คน (29.4%)	18 คน (52.9%)	6 คน (17.7%)	- (0.00%)
	หลัง	- (0.00%)	6 คน (17.7%)	14 คน (41.2%)	14 คน (41.2%)
2. ทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับชุมชน	ก่อน	12 คน (35.3%)	16 คน (47.1%)	6 คน (17.7%)	- (0.00%)
	หลัง	- (0.00%)	8 คน (23.5%)	13 คน (38.2%)	13 คน (38.2%)
3. คุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น	ก่อน	8 คน (23.5%)	18 คน (52.9%)	8 คน (23.5%)	- (0.00%)
	หลัง	- (0.00%)	6 คน (17.7%)	11 คน (32.3%)	17 คน (50.0%)
เฉลี่ย	ก่อน	29.4%	51.0%	19.6%	0.0%
	หลัง	0.0%	19.6%	37.2%	43.1%

ผลการวิจัยพบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่บูรณาการบริบทจริงของชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต มีส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษา โดยนักเรียนแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร การมีส่วนร่วมในชุมชน และคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

จากการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า ก่อนการจัดกิจกรรม นักเรียนร้อยละ 51.00 มีสมรรถนะในระดับ “พัฒนา” แต่ภายหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมมัคคุเทศก์น้อยกับการบริการเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนป่าคลอง กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ “18 จุดเช็คอินชุมชนป่าคลอง” กิจกรรมผลิตสื่อวีดิโอผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล (Cap-Cut และ TikTok) และ การนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ (Pitching Navigator) พบว่าระดับสมรรถนะของนักเรียนเพิ่มขึ้นสู่ระดับ “ชำนาญ” และ “เชี่ยวชาญ” ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ในด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับชุมชน ก่อนการจัดกิจกรรม นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพัฒนา (52.9%) และระดับเริ่มต้น (29.4%) แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับโครงสร้างและความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน แต่หลังการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมภาคสนามและการเรียนรู้จากของจริง พบว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น โดยร้อยละ 41.2 อยู่ในระดับชำนาญ และอีกร้อยละ 41.2 อยู่ในระดับเชี่ยวชาญ แสดงว่านักเรียน

สามารถอธิบายเรื่องราวและคุณค่าของชุมชนได้อย่างถูกต้อง เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ตรง และเกิดความเข้าใจใน
บริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง

สำหรับด้านทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมกับชุมชน ก่อนการจัดกิจกรรม นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพัฒนา
(47.1%) และระดับเริ่มต้น (35.3%) แสดงถึงความไม่มั่นใจในการสื่อสารและการแสดงออกต่อบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตาม
หลังการเข้าร่วมกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสื่อสารจริง เช่น การสัมภาษณ์ การนำเสนอข้อมูล การถ่ายทำวิดีโอ และการ
นำเสนอในรูปแบบ Pitching พบว่านักเรียนพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด โดยร้อยละ 38.2 อยู่ในระดับชำนาญ และอีกร้อยละ 38.2
อยู่ในระดับเชี่ยวชาญ แสดงถึงการ มีความมั่นใจในการสื่อสาร สามารถถ่ายทอดเรื่องราวของชุมชนผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่าง
สร้างสรรค์ และมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง ส่วนในด้านคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น
ซึ่งเป็นด้านที่แสดงออกถึงเจตคติและความภาคภูมิใจในถิ่นฐาน พบว่านักเรียนก่อนการจัดกิจกรรมนักเรียนอยู่ในระดับพัฒนา
(52.9%) และระดับชำนาญ (23.5%) แต่หลังการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีพัฒนาการสูงขึ้น โดยร้อยละ 50 อยู่ในระดับ
เชี่ยวชาญ ซึ่งสะท้อนว่านักเรียนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนและเห็นคุณค่าของทรัพยากร วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของ
ชุมชนตนเอง สามารถแสดงบทบาทพลเมืองตัวน้อยที่มีจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

เมื่อพิจารณาโดยรวม นักเรียนทั้ง 34 คนมีระดับสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยจากเดิม
ที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับพัฒนา ก่อนการจัดกิจกรรมได้เปลี่ยนแปลงไปอยู่ในระดับชำนาญและเชี่ยวชาญ หลังการจัดกิจกรรม จะ
เห็นได้ว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลองช่วยส่งเสริมให้นักเรียนประถมศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ
และเจตคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับชุมชนของตนเอง รวมทั้งสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงและมีส่วนร่วมในการ
อนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนตามแนวคิดพลเมืองใน
ศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น และอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความหมาย

ตอนที่ 2 ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต

การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อชุมชนป่าคลองในหลายมิติ ทั้งด้านการศึกษา
สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชนในการเรียนรู้ร่วมกัน โดย
ชุมชนไม่เพียงทำหน้าที่เป็นแหล่งเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม
ท้องถิ่นสู่นักเรียน สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่สามารถเป็นกลไกในการพัฒนาคนและพื้นที่ไปพร้อมกันอย่าง
ยั่งยืน ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต

มิติของการ เปลี่ยนแปลง	ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	ตัวอย่างจากข้อมูลภาคสนาม
มิติการศึกษา	ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะและการคิด เชิงสร้างสรรค์ เชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ จริง เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและ สะท้อนคิดได้อย่างลึกซึ้ง	นักเรียนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ป่าคลองได้ชัดเจน และผลิตสื่อเล่าเรื่อง ท้องถิ่นผ่านวิดีโอและแผนที่ดิจิทัล

สิทธิชัย อินทมนต์เกียรติ¹, ภารทิพย์ สุขเพิ่ม², ภัสราภรณ์ สหะกิจ³, ดาริน บุญศรี⁴ และ นันทพงศ์ ส่งอำไพ⁵(2569) การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน
ของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 20(3), 1-15

มิติของการเปลี่ยนแปลง	ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	ตัวอย่างจากข้อมูลภาคสนาม
มิติสังคม	เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน สร้างการเรียนรู้ร่วมกันและเกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้	โรงเรียน มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และผู้นำชุมชนร่วมกันจัดกิจกรรม “18 จุดเช็คอินชุมชนป่าคลอง” และ “มัคคุเทศก์น้อย” ทำให้เกิดความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่
มิติเศรษฐกิจ	การเรียนรู้เชิงพื้นที่ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน โดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐาน	การจัดเส้นทางท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์ประชาสัมพันธ์ชุมชนช่วยเพิ่มรายได้แก่คนในพื้นที่ และยกระดับภาพลักษณ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น
มิติสิ่งแวดล้อม	ผู้เรียนและชุมชนเกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และร่วมกันดูแลพื้นที่อย่างยั่งยืน	นักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์รักษাপ่าชายเลน บันทึกข้อมูลสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ และผลิตสื่อรณรงค์การอนุรักษ์ร่วมกับชุมชน

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน 4 มิติหลักอย่างเป็นรูปธรรม ในมิติการศึกษา ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน คิดเชิงสร้างสรรค์ และสามารถเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริงได้อย่างมีความหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Anderson และ Shattuck (2012) ที่เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง ในมิติสังคม เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชน ผ่านการจัดกิจกรรมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จนนำไปสู่การสร้าง “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” (Learning Community) ตามแนวคิดของ Barab และ Squire (2004) ที่มองว่าการเรียนรู้เชิงพื้นที่เป็นกระบวนการเติบโตร่วมกันของผู้เรียนและชุมชนใน มิติเศรษฐกิจ การเรียนรู้เชิงพื้นที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากของชุมชน ด้วยการนำทุนทางวัฒนธรรมและทรัพยากรท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และสื่อประชาสัมพันธ์ ส่งผลให้เกิดรายได้และเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับคนในชุมชน สอดคล้องกับแนวทางของ OECD (2020) ที่มุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนควบคู่กับการเรียนรู้ตลอดชีวิต และในมิติสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนและชุมชนมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และร่วมกันดำเนินกิจกรรมดูแลสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชายเลนและจัดทำสื่อรณรงค์รักษาสีน้ำจืด ซึ่งสอดคล้องกับ Sterling (2021) ที่เสนอว่าการศึกษาควรสร้างความเข้าใจเชิงระบบและจิตสำนึกต่อสิ่งแวดล้อม โดยสรุป การเรียนรู้เชิงพื้นที่ช่วยเชื่อมโยงการพัฒนาคนกับการพัฒนาพื้นที่ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสมดุล สร้างนิเวศการเรียนรู้เพื่อความยั่งยืนของพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

ประการที่ 1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นชัดว่าการพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชนของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในบริบทชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ตส่งผลให้นักเรียน มีพัฒนาการของสมรรถนะโดยรวมเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการสื่อสาร การมีส่วนร่วม และคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ตระหนักในคุณค่าท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงนี้สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (Place-Based Education: PBE) เป็นกระบวนการที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Smith, 2002; Gruenewald, 2003; Yemini et al., 2023) ซึ่งแตกต่างจากการเรียนรู้แบบท่องจำในห้องเรียนเดิม โดยในงานวิจัยนี้พบว่านักเรียนสามารถเชื่อมโยงความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้าง ความสัมพันธ์ และคุณค่าของชุมชนกับชีวิตจริงของตนได้อย่างมีคุณค่า

ในด้านทักษะการสื่อสารและการมีส่วนร่วมในชุมชน ผู้เรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นจากการได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรม มัคคุเทศก์น้อยและ 18 จุดเช็คอินชุมชนป่าคลอง รวมถึงการผลิตสื่อดิจิทัลผ่าน Cap-Cut และ TikTok กิจกรรมนี้ยืนยันแนวคิด Digital Storytelling ที่ว่าสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มการแสดงออก ความมั่นใจ และแรงจูงใจของผู้เรียน (Gita et al., 2025) อย่างไรก็ตาม งานของ Choi et al. (2024) พบว่าทักษะสื่อสารเกิดจากปฏิสัมพันธ์เชิงสังคมมากกว่าการใช้เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว ผลวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการ PBE ทำให้ผู้เรียนได้ทั้งประสบการณ์ตรง การสื่อสารกับผู้อื่น เทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยร่วมที่ทำให้ผู้เรียนเติบโต ไม่ใช่เพียงเครื่องมือดิจิทัลเอง ผลการวิจัยยังสะท้อนมิติด้านคุณลักษณะความเป็นพลเมืองท้องถิ่น ซึ่งผู้เรียนเกิดอัตลักษณ์ และความรับผิดชอบต่อสังคมท้องถิ่น เพิ่มสูงขึ้นหลังเข้าร่วมกิจกรรม สอดคล้องกับ Sobel (2004) และ Mendez (2024) ที่ระบุว่า PBE สามารถสร้างจิตสำนึกท้องถิ่นและ Civic Engagement แต่งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าผลลัพธ์ดังกล่าวไม่ได้เกิดจากบทเรียนหรือความรู้เชิงทฤษฎีเท่านั้น แต่เกิดจาก ปฏิสัมพันธ์จริงระหว่างผู้เรียนกับภูมิปัญญาชุมชน พื้นที่ รวมถึงการรับผิดชอบต่อบทบาทในกิจกรรม เช่น ผู้นำเสนอ Pitching Navigator ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้สื่อสารประโยชน์กลับสู่ชุมชน เพราะ PBE ทำให้ผู้เรียนไม่ใช่ผู้รับความรู้ แต่เป็นผู้สร้างคุณค่าทางสังคม อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สมรรถนะของผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ยังมีสิ่งท้าทายว่าสมรรถนะจะคงทนในระยะยาวหรือไม่ หากไม่มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ Mercier et al. (2025) ที่ตั้งข้อสังเกตว่า PBE จะสร้างผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ถาวรก็ต่อเมื่อมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครู ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และกิจกรรมต้องไม่จำกัดเพียงครั้งเดียว คำถามนี้นำไปสู่โจทย์ของการวิจัยถัดไปว่าการนำ PBE เป็นแนวทางในการออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาอย่างยั่งยืนควรมีรูปแบบอย่างไรและกลไกใดจะช่วยให้สมรรถนะของผู้เรียนคงทนระยะยาว

ประการที่ 2 กระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ตไม่ได้พัฒนาสมรรถนะผู้เรียนเพียงอย่างเดียว แต่ขยายผลสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน ครอบคลุมมิติการศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเรียนรู้เชิงพื้นที่เป็นกระบวนการที่สร้างพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชนมากกว่ากลไกการสอนตามแบบแผนการจัดการเรียนรู้ PBE ทำให้ผู้เรียนและชุมชนกลายเป็น “ผู้เรียนรู้ร่วมกัน” ซึ่งมีความสัมพันธ์กับแนวคิด Design-Based Learning ที่มองว่าความรู้จะเกิดขึ้นได้จริงเมื่อฝังอยู่ในบริบทชีวิต (Anderson & Shattuck, 2012) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเมื่อบริบทการเรียนรู้ คือ ชุมชนบ้านเกิด แรงจูงใจและการเรียนรู้เชิงลึกยิ่งสูงขึ้น ในมิติทางสังคมการร่วมมือระหว่างโรงเรียน มหาวิทยาลัย และชุมชนผ่านกิจกรรม “มัคคุเทศก์น้อย” และ “18 จุดเช็คอิน” ทำให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดของ Barab และ Squire (2004) เรื่อง Learning Community ที่ระบุว่าการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเมื่อผู้เรียนและชุมชนเป็นผู้ร่วมสร้าง

ความรู้ (Co-Learners) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยจะเห็นว่างานวิจัยนี้เพิ่มมุมมองใหม่ให้ทฤษฎีเดิมคือ ไม่เพียงสร้าง
การมีส่วนร่วม แต่ทำให้เด็กเป็นผู้คืนองค์ความรู้กลับสู่ชุมชน ผ่านการนำเสนอ การผลิตสื่อและบทบาททางสังคมในพื้นที่จริง
จุดนี้สะท้อนบทบาทผู้เรียนจากผู้รับความรู้สู่เจ้าของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงชุมชน และกิจกรรมเรียนรู้เชิงพื้นที่ช่วยส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวชุมชน ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์แหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับ OECD (2020) ที่เสนอว่าเศรษฐกิจฐานรากจะเติบโต
อย่างยั่งยืนเมื่อเชื่อมการเรียนรู้กับทุนท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม Gruenewald (2003) กล่าวว่า PBE อาจเปลี่ยนแปลงจากจุดเน้น
ทางวัฒนธรรมไปสู่มิติพาณิชย์ที่มองว่าชุมชนเป็นสินค้า แต่หลักฐานของงานนี้สะท้อนในทิศตรงกันข้าม กิจกรรมต่าง ๆ
พัฒนาขึ้นจากทุนวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และประวัติชุมชนมากกว่าการผลักดันเชิงตลาด จึงเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ชี้ว่า PBE
สามารถสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้ โดยไม่ลดทอนคุณค่าท้องถิ่น ในมิติสิ่งแวดล้อมต่อกายาประเด็นนี้ นักเรียนและชุมชนร่วมฟื้นฟู
ป่าชายเลน ทำสื่อรณรงค์สิ่งแวดล้อมและเกิดความตระหนักในระบบนิเวศ ซึ่งสอดคล้องกับ Sterling (2021) ที่มองว่า
การศึกษาเพื่อความยั่งยืนต้องนำไปสู่การเปลี่ยนความรู้เป็นการปฏิบัติจริงของผู้เรียนและมากไปกว่านั้นยังสร้างความ
เปลี่ยนแปลงในระดับชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. โรงเรียนควรใช้ผลการวิจัยนี้เป็นต้นแบบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทของพื้นที่ เช่น การเรียนรู้ผ่าน
โครงการ (Project-based Learning)
2. ควรพัฒนาเครื่องมือวัดสมรรถนะรู้จักและเข้าใจชุมชนที่มีความละเอียดและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อใช้ติดตาม
ผลการเรียนรู้ในระยะยาว
3. ควรสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในพื้นที่ เพื่อเผยแพร่แนวทางการเรียนรู้เชิงพื้นที่และนวัตกรรมที่เกิด
จากชุมชนต่าง ๆ

ข้อเสนอสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สมรรถนะการเป็นพลเมืองเชิงนวัตกรรม หรือสมรรถนะการอนุรักษ์
สิ่งแวดล้อม ผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่
2. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังโรงเรียนในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบลักษณะของกระบวนการเรียนรู้ตามบริบทชุมชนที่
แตกต่างกัน
3. ศึกษาผลระยะยาวของการพัฒนาสมรรถนะรู้จักและเข้าใจชุมชนต่อพฤติกรรมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน
ในระดับมัธยมศึกษา

สิทธิชัย อินทมนต์เพียร¹, กรทิพย์ สุขเพิ่ม², ภัสราภรณ์ สหะกิจ³, ดาริน บุญศรี⁴ และ นัทธพงศ์ ส่งอำไพ⁵(2569) การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน
ของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 20(3), 1-15

รายการอ้างอิง

- ธีรเดช โกมลสกุล. (2566). การจัดการเรียนรู้เชิงพื้นที่เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในบริบทท้องถิ่น. *วารสารครุศาสตร์ราชภัฏภูเก็ต*, 6(1), 91–108.
- วีระพงษ์ สงวนวงศ์. (2564). *สมรรถนะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). *รายงานการปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน*. กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุภัทรา สังข์ทอง. (2565). การพัฒนาการเรียนรู้ฐานชุมชนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 49(2), 35–50.
- Anderson, T., & Shattuck, J. (2012). Design-based research: A decade of progress in education research? *Educational Researcher*, 41(1), 16–25.
- Barab, S. A., & Squire, K. (2004). Design-based research: Putting a stake in the ground. *The Journal of the Learning Sciences*, 13(1), 1–14.
- Brookfield, S. D. (2017). *Becoming a critically reflective teacher* (2nd ed.). Jossey-Bass.
- Choi, H., Kim, M., & Park, J. (2024). Social-constructivist learning and students' participatory skills in blended learning environments. *Computers & Education*, 212, 105008.
- Gita, R., Alwi, M., & Nur, F. (2025). Digital storytelling as a tool for enhancing communication and self-expression among learners. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 34(2), 85–102.
- Gruenewald, D. A. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational Researcher*, 32(4), 3–12.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.
- Mendez, P. (2024). Fostering civic engagement through place-based learning: Insights from community-university partnerships. *Teaching and Teacher Education*, 136, 104510.
- Mercier, J., López, D., & Fontaine, C. (2025). Place-based education and systems thinking for sustainability learning. *Environmental Education Research*, 31(1), 14–29.
- OECD. (2020). *A framework for regulatory policy evaluation*. OECD Publishing.
- Smith, G. A. (2002). Place-based education: Learning to be where we are. *Phi Delta Kappan*, 83(8), 584–594.
- Sobel, D. (2004). *Place-based education: Connecting classrooms and communities*. The Orion Society.
- Sterling, S. (2021). *Sustainable education: Re-visioning learning and change*. Green Books.
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. UNESCO Publishing.
- Yemini, M., Reimers, F., & Ben-Porath, S. (2023). Educating for global citizenship in a changing world. *Educational Review*, 75(3), 325–342.

สิทธิชัย อินทมนเฑียร¹, กรทิพย์ สุขเพิ่ม², ภัสราภรณ์ สหะกิจ³, ดาริน บุญศรี⁴ และ นัทรพงศ์ ส่งอำไพ⁵(2569) การพัฒนาสมรรถนะการรู้จักและเข้าใจชุมชน
ของนักเรียนประถมศึกษาผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ในพื้นที่ชุมชนป่าคลอง จังหวัดภูเก็ต วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 20(3), 1-15

Translated Thai References

- Komonsakul, T. (2023). Place-based learning management to enhance learner competencies in local contexts. *Journal of Phuket Rajabhat University Faculty of Education*, 6(1), 91–108.
- Sanguanwong, W. (2021). *Learner competencies in the 21st century*. Bangkok: Chulalongkorn University Printing House.
- Sangthong, S. (2022). Development of community-based learning to promote competencies of primary school students. *Journal of Education*, 49(2), 35–50.
- Office of the Education Council. (2022). *Report on curriculum and learning reform for competency development*. Bangkok: Ministry of Education.